

RĂSPUNDEREA ȘI RESPONSABILITATEA CA FENOMEN SOCIAL

Victor MICU,

doctorand, Președinte al Consiliului Superior al Magistraturii

REZUMAT

Articolul cuprinde un studiu asupra răspunderii și responsabilității ca fenomen social. Autorul pune accentul pe esența și distincția dintre aceste două concepte, argumentând interdependența puternică dintre ele. Dat fiind faptul că aceste fenomene se succed, se conchide că o atenție deosebită merită responsabilitatea juridică, în calitatea sa de factor de prevenire/evitare a răspunderii juridice.

Cuvinte-cheie: răspundere, responsabilitate, fenomen social, forme de răspundere, răspunderea juridică.

LIABILITY AND RESPONSIBILITY AS SOCIAL PHENOMEN

Victor MICU,

PhD student, Chairman of the Superior Council of Magistracy

SUMMARY

The article includes a study on liability and responsibility as a social phenomenon. The author emphasizes the essence and distinction between these two concepts, arguing the strong interdependence between them. Given that these phenomena succeed, it concludes that particular attention deserves legal responsibility, as a factor for preventing / avoiding legal liability.

Keywords: liability, responsibility, social phenomenon, forms of liability, legal liability.

Preliminarii. După cum este bine știut, ființa umană, trăind în colectivitate, trebuie să-și desfășoare activitatea în conformitate cu anumite reguli de comportare cu un conținut social, diferite în funcție de natura și conținutul lor: religioase, morale, juridice, politice etc. Rațiunea unei astfel de conformări, desigur, rezidă în necesitatea asigurării unei ordini în cadrul societății de natură să determine dezvoltarea armonioasă a acesteia. Tot în acest scop, s-a impus și regula conform căreia nerespectarea normelor de comportare socială atrage inevitabil răspunderea celor vinovați, răspundere ce în funcție de natura și conținutul normelor încălcate poate fi diferită: religioasă, morală, juridică, politică etc. Indiferent însă de felul răspunderii, ea este, în primul rând, socială, fiind un fapt social complex [31, p. 14-18; 20, p. 49-55].

Pornind de la cele menționate, se poate susține că, în general, acțiunea umană se constituie, se desfășoară, se modifică și se termină sub semnul inevitabil al *responsabilității* individului [27, p. 110].

Scopul studiului constă în analiza *răspunderii și responsabilității* ca

fenomen social, accentuarea esenței și distincției dintre aceste două concepte și argumentarea interdependenței puternice dintre ele.

Rezultate obținute și discuții. Vorbind despre *răspunderea socială*, reiterăm că aceasta se raportează la interesele generale ale societății, la cerințele obiective ale dezvoltării sociale. Dată fiind diversitatea intereselor sociale care pot fi încălcate sau omise prin acțiunea sau inacțiunea indivizilor, *răspunderea socială* poate îmbrăca, la rândul ei, multiple forme, în raport de natura relațiilor sociale lezate: răspundere politică, religioasă, morală, juridică etc. Aceste forme ale *răspunderii sociale* exercită fie o acțiune independentă unele de altele, fie, de cele mai multe ori, acționează cumulativ, deoarece la baza lor se află criteriile identice, izvorâte din interesele generale ale societății [24, p. 7-20].

Un moment important ce trebuie precizat în context este că noțiunea de *răspundere* nu este specifică și exclusivă numai dreptului, ea fiind o instituție care depășește această sferă, o instituție proprie societății considerată în ansamblul său [26, p. 71-72]. *Răspunderea* este deci un fapt social și se rezumă la

reacția organizată, instituționalizată, pe care o declanșează o faptă considerată condamnabilă [33, p. 321]. Sfera noțiunii de *răspundere* este astfel foarte largă, majoritatea acțiunilor umane fiind susceptibile să genereze o formă sau alta de *răspundere*, deoarece individul nu acționează într-un spațiu indiferent, pasiv, neutru, ci într-o ambianță socială, umană, în cadrul căreia parametrii acțiunii sale sunt evaluați, valorizați, prin norme sociale, în funcție de scopul propus, rezultatul atins și de semnificația ei socială [2, p. 52].

Dat fiind faptul că conceptul de *răspundere* are mai multe forme, analiza acestuia face obiectul de studiu al științelor politice, filosofiei, religiei ori științelor sociale [37, p. 1].

Bunăoară, în domeniul politic, *răspunderea* are un înțeles clar, ea referindu-se la realizarea în bune condiții a unor activități ori acțiuni, sens în care se vorbește de răspunderea conducerii unei țări pentru politica internă și externă [12, p. 256].

Din punct de vedere filosofic se susține că *răspunderea* este o consecință a exercițiului libertății, omul trebuind să fie responsabil de tot ceea ce face [36, p. 36-37]. O asemenea viziune asupra

răspunderii este în consonanță și cu preceptele morale și religioase conform cărora orice om este răspunzător pentru faptele sale, fiind supus atît *răspunderii* reglementate de legile omenești, cît mai ales judecării divine, care este infailibilă și de la care nu se poate sustrage. În acest sens, teologia distinge între sancțiunea pozitivă sau recompensă, atunci cînd fapta este în consens cu ordinea morală, și sancțiunea negativă sau pedeapsa, atunci cînd fapta încalcă ordinea morală. Astfel că nicio faptă a omului nu rămîne indiferentă: dacă este bună, este răsplătită, dacă este rea, este pedepsită [35, p. 167-172].

Față de aceste forme ale *răspunderii*, cea juridică se distinge prin aceea că este instituționalizată și vizează obligația tuturor de a da socoteală pentru încălcarea normelor de drept [1, p. 9]. În acest sens, *răspunderea juridică* a fost definită ca o instituție juridică ce cuprinde ansamblul normelor juridice care vizează raporturile juridice ce se nasc în sfera activității specifice, desfășurate de autoritățile publice, în temeiul legii, împotriva tuturor celor care încalcă sau ignoră ordinea de drept, în scopul asigurării respectării și promovării ordinii juridice și a binelui public [10, p. 155].

Cu toate că *răspunderea juridică* nu beneficiază în general de o definiție legală, în doctrină [17, p. 23] ea a fost apreciată ca reprezentînd un complex de drepturi și obligații conexe, care potrivit legii se nasc ca urmare a săvîrșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrîngerii de stat prin aplicarea sancțiunilor juridice în scopul asigurării stabilității raporturilor juridice și a îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept.

Determinări conceptuale. În literatura juridică și sociologică se folosesc în mod curent, cu aceeași semnificație sau cu semnificații apropiate doi termeni și anume *răspundere* și *responsabilitate*. Din punct de vedere semantic, termenul *răspundere* este folosit ca o categorie generală doar în limbile de origine latină, termenul derivînd din verbul latin *respondere*, care înseamnă

a răspunde, a plăti [14, p. 429]. Deci, orice subiect de drept, indiferent că e vorba de o persoană particulară în fața semenilor săi sau a statului, statul în fața supușilor săi sau statul în fața altor state, trebuie să răspundă de actele sale, asumîndu-și consecințele angajamentelor pe care și le ia sau a nesocotirii unor datorii juridice [34, p. 16].

Astfel, în sens comun, prin noțiunea de *răspundere* se înțelege obligația unei persoane de a da socoteală pentru faptele sale, ca urmare a reacției de reprimare venită din partea societății [37, p. 1]. În același timp, unele voci susțin că termenul *răspundere* mai poate semnifica și că persoana îndeplinește condițiile, de exemplu, psihologice, pentru a putea fi trasă la răspundere [22, p. 145-148].

Dincolo de acest aspect, precizăm că în limba engleză, în context internațional și constituțional sunt utilizați termenii *responsability* și *accountability*, în timp ce în dreptul civil sînt utilizate expresiile *liability* sau *law of torts* (în limba germană termenul *Verantwortlichkeit* aparține limbajului moralei, limbajului juridic fiindu-i specifică noțiunea, mult mai restrînsă de *Haftung*) [18, p. 458; 34, p. 17]. Din multitudinea explicațiilor date acestor noțiuni, cercetătorii observă că între primele două concepte (relevante pentru studiul nostru) există deosebiri de sens, *accountability* raportîndu-se la popor, în timp ce *responsability* se raportează la un subiect individualizat, respectiv cel care se află în starea de a avea o sarcină față de cineva sau chiar poate fi învinuit de o încălcare concretă [34, p. 19].

Revenind la noțiunile de *răspundere* și *responsabilitate*, notăm că *Dicționarul explicativ al limbii române* stabilește echivalența acestora. Astfel, *răspunderea* este explicată ca fiind: (i) faptul de a răspunde; (ii) obligația de a răspunde de îndeplinirea unei acțiuni, sarcini etc.; (iii) responsabilitate. În același timp, *responsabilitate* este definită ca: (i) obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva; (ii) de a accepta și suporta consecințele; (iii) răspundere [19, p. 1635].

Merită atenție în context faptul că

în limba franceză termenul *răspundere* nu există, fiind utilizabilă doar o singură noțiune – *responsabilitate*, explicată în *Dicționarul Larousse* ca avînd cîteva înțelesuri [23]: (I) obligația de a repara daunele cauzate altuia; (II) obligația de a suporta pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea săvîrșită; (III) capacitatea de a lua o decizie.

Precizări valorice și de conținut. În pofida explicațiilor lingvistice enunțate, date noțiunilor de *răspundere* și *responsabilitate*, în teoria juridică și cea sociologică se face o netă deosebire între acestea. Una dintre cele mai relevante viziuni în acest sens, este cea a sociologului D. Gusti [21, p. 299-300], care susține că *responsabilitatea* este o atitudine sufletească și morală a omului față de acțiunile lui. Noțiunea în cauză – arată cercetătorul – cuprinde un dublu aspect: primul – privește caracterul obiectiv care se referă la *responsabilitatea* pe care o avem față de sancțiunile organizate ale legilor sau față de sancțiunile difuze pe care le exercită asupra noastră constrîngerile opiniei publice; cel de-al doilea – are caracter subiectiv și privește *responsabilitatea* pe care o simțim față de sancțiunile proprii noastre conștiințe, acelea care se manifestă sub forma nemulțumirii intime de a nu fi îndeplinit ceea ce trebuie sau sub forma unor mustrări aspre, dureroase și neliniștitoare ale „eu-lui” propriu.

Deosebit de semnificative pentru existența *responsabilității* se consideră a fi două condiții: libertatea personalității și capacitatea ei de a decide. Respectiv, conștient de sine, individul uman alege, decide, se angajează, ceea ce presupune *responsabilitate*. Aplicativ, omul liber, cunoscînd valorile din normele sociale, le interiorizează și, astfel, aderă la ele, se angajează față de sine să le transpună; deci el devine un individ responsabil. Pe cale de consecință, *responsabilitatea* este un fenomen pe care omul și-l asumă; ea se instituie în raport cu o colectivitate sau cu întreaga societate și „constă în aderarea individului în mod conștient și liber la interesele și idealurile colectivității” [32, p. 199]. Din perspectiva dată, *responsabilitatea* este descrisă în

literatura de specialitate [27, p. 115], ca asumarea de către personalitatea exemplară umană a valorii acelor acte, proprii sau ale altora, ale căror consecințe le apreciază ca dezirabile pentru sine și pentru comunitatea sa și a căror înfăptuire o decide ori la care aderă în mod liber.

În context, prof. D. Baltag menționează că *responsabilitatea* reprezintă o modalitate activă de raportare a individului și colectivității la o anumită cauză, implică asumarea unor răspunderi și riscuri, acționând uneori dincolo de sistemul de norme care generează drepturile și obligațiile. *Responsabilitatea* se referă deci la autoangajarea liber consimțită, obligația izvorâtă din sistemul de norme devenind o datorie pe care și-o impune individul sau colectivitatea prin autoconstrângere [6, p. 104].

Responsabilității i se recunosc câteva nivele (individuală, familială, națională) și câteva specii (morală, politică, juridică, religioasă, culturală [9, p. 485]). În același timp, se vorbește de *sentimentul responsabilității* și de *conștiința responsabilității* [7, p. 224], gradul de *responsabilitate* depinzând de dezvoltarea conștiinței de sine a individului.

Potrivit cercetătorilor, *responsabilitatea* revine fiecăruia mai mult sau mai puțin, întrucât fiecare individ evoluează cu intensități și ritmuri proprii pe coordonata *responsabilității*. Pe de altă parte, *responsabilitatea* nu este un atribut propriu oricărui individ [32, p. 200]. Ea nu se distribuie egal între toți membrii societății, putând chiar să lipsească la o parte din ei, fiind condiționată obiectiv de dezvoltarea fizică și psihică normală a individului, de particularități de vîrstă etc.

Pentru a condiționa dezvoltarea *responsabilității*, savanții susțin destul de justificat că sunt necesare în acest sens posibilități economice, un regim politic și juridic democratic, echitabil alcătuit, care să ofere indivizilor condiții egale de dezvoltare și afirmare. Astfel, pentru ca omul să poată fi responsabil pe măsura exigențelor sociale, societatea trebuie să-i asigure posibilități de instruire și educație, de informare. Anu-

me societatea este răspunzătoare pentru modul în care asigură membrilor ei posibilitățile reale de a putea răspunde în mod conștient, liber și demn de faptele lor [11, p. 29].

În ceea ce privește noțiunea de *răspundere*, spre deosebire de cea de *responsabilitate*, aceasta desemnează, în primul rînd, o reacție de dezaprobare a societății față de o acțiune umană imputabilă individului. Sensul frecvent al acestei noțiuni, indiferent de forma sub care se manifestă (inclusiv juridică), este acela de asumare a consecințelor ce survin ca rezultat al încălcării regulilor de conduită socială, obligația ce revine autorului faptei contrare acestor reguli, care poartă întotdeauna amprenta dezaprobării sociale [38, p. 514]. Important e de precizat în context că noțiunea de *răspundere* nu se identifică și nu se reduce la cea de *sanctiune*, întrucît *răspunderea* este un raport social de constrîngere, iar *sanctiunea* reprezintă obiectul acestui raport.

În literatura de specialitate, au fost identificate câteva criterii în baza cărora cele două noțiuni (*răspundere* și *responsabilitate*) se disting, și anume [28, p. 44]:

- *răspunderea* presupune o anumită supunere a individului, în timp ce *responsabilitatea* implică cunoaștere și apreciere, atitudine activă, convingere și angajare;

- *răspunderea* este de ordin normativ, iar *responsabilitatea* – de ordin valoric;

- *răspunderea* se manifestă, în principal, ca expresie a unor cerințe pe care societatea le impune individului, în timp ce *responsabilitatea* se manifestă ca prezență umană liberă, ca expresie a cerințelor pe care individul le formulează la adresa societății;

- *răspunderea* vizează în mod direct conservarea sistemului social dat, în timp ce *responsabilitatea* vizează, mai ales, ameliorarea sistemului social și dezvoltarea lui, prin perfecționarea ființei umane.

Prin urmare, spre deosebire de *responsabilitate*, *răspunderea* reprezintă un alt tip de raport între individ și colectivitatea din care acesta face parte;

mai exact, este vorba despre „un raport între individ și autoritatea acestei colectivități” [16, p. 196].

O distincție clară între aceste două categorii conturează și cercetătorii M. Orlov și Șt. Belecciu, în viziunea cărora *responsabilitatea* înseamnă percepția conștientă a ceea ce se face, de ce se face și, care sunt consecințele posibile ale acestei acțiuni. Ea presupune înțelegerea necesității propriilor acțiuni, simțul de răspundere și poate fi privită ca un regulator intern al comportamentului ce se contopește cu ideea de îndatorire ca *responsabilitate* pentru viitor. *Răspunderea*, la rîndul său, nu este altceva decît o condamnare din partea statului, a organizației obștești sau a colectivului față de fapta comisă. Aceasta este o reacție a societății la încălcarea intereselor ei prin nerespectarea normelor stabilite și presupune aplicarea de sancțiuni pe care autorul faptei trebuie să le suporte [30, p. 117].

În consecință, se poate susține că conceptul de *responsabilitate* are o sferă mult mai largă decît conceptul de *răspundere*, indiferent de natura acesteia (politică, morală, juridică), raportîndu-se la activitatea desfășurată de agentul social, din proprie inițiativă, pe baza alegerii libere a obiectivelor, dintre mai multe posibile și a căilor de realizare a acestora, pe cînd *răspunderea* presupune îndeplinirea unor obligații sau observarea unor restricții, agentului social impunîndu-i-se doar respectarea strictă a acestora [4, p. 43-71; 5, p. 57; 11, p. 17].

În aceeași ordine de idei, este de precizat că *responsabilitatea* este o dimensiune spirituală a omului și, respectiv, autoritatea de judecare este individul însuși, care își impune un comportament conform valorilor asumate nu pentru că i-o cere societatea, ci pentru că și-o cere sieși, se obligă față de sine. *Răspunderea*, în schimb, se datorează situații individului în sistemul social de relații normale. El răspunde în fața acestui sistem pentru asumarea conduitei incompatibile cu exigențele ordinii normale social [27, p. 117]. Astfel, *răspunderea* se deosebește de *responsabilitate* prin faptul că ea nu este

o dimensiune internă a omului, nu derivă dintr-un raport pe care individul îl instituie între el și colectivitate în mod voit și interesat, ci este un fenomen pe care autoritatea colectivă, adesea instituționalizată îl atribuie persoanei care îl suportă ca pe ceva exterior, acceptat uneori, în mod neliber, nedorit, ca pe o obligație [3, p. 115].

O distincție importantă dintre *răspundere* și *responsabilitate* rezidă în natura celei dintâi de a fi exclusiv retrospectivă, adică *răspunderea* survine în mod obligatoriu ca urmare a comiterii unei fapte. În schimb, *responsabilitatea* este aflată retrospectivă, cât, mai ales prospectivă, ceea ce presupune o atitudine și intenție față de faptele ce vor urma.

Astfel, *răspunderea* și *responsabilitatea* sunt, prin esență, două fenomene simultane și unitare. Când ele nu coincid, ca sens și ca obiective, apare un conflict, individul fiind nevoit să aleagă între acțiunile ce-i sunt prescrise de normă și de *răspundere* și cele adoptate pe calea liberei alegeri și a *responsabilității*. În același timp, deși distincte prin natură și conținut, *răspunderea* și *responsabilitatea* sunt legate între ele, ambele fenomene vizînd raportul dintre individ și colectivitate, fiind forme de integrare a individului în societate [16, p. 200].

Dincolo de cele expuse, trebuie precizat faptul că dacă inițial, *responsabilitatea* a fost plasată în mod absolut pe terenul moralei, în prezent, este evidențiată tot mai mult necesitatea conturării acestui concept și în planul dreptului. Astfel, printr-o gândire reduționistă, mult timp s-a considerat că dreptului nu i-ar fi caracteristică decît categoria de *răspundere*, care intervine în cazul săvîrșirii unei fapte periculoase. La momentul actual, pentru ca funcționarea *răspunderii juridice*, ca instituție a dreptului, să poată fi legată de scopurile generale ale sistemului juridic este nevoie să existe credința că legea poate crea, în conștiința destinatarilor săi, sentimentul *responsabilității*. Dobîndind dimensiunea *responsabilității*, individul nu se mai află în situația de subordonare oarbă și de supunere ne-

înțeleasă față de norma de drept, ci în situația de factor care se raportează la normele și valorile societății în mod activ și conștient [34, p. 21-22].

Așadar, momentele expuse anterior caracterizează și esența *răspunderii* și *responsabilității juridice* [16, p. 200]. Desigur, și aceste două categorii sunt distincte, dar în același timp, au și multe trăsături comune, interacționînd și determinîndu-se reciproc [8, p. 21]. Pentru a releva cîteva momente importante în acest sens, considerăm necesar a dezvălui succint sensul și conținutul noțiunilor de *responsabilitate juridică* și *răspundere juridică*.

În doctrină, *responsabilitatea juridică* este apreciată în mod diferit:

- o atitudine conștientă și deliberată de asumare a grijii față de modul de realizare a normelor de drept, față de integritatea ordinii juridice, ca și față de acțiunile pe care le întreprinde individul în vederea asigurării unui climat de legalitate [25, p. 215; 32, p. 209];

- o autoangajare benevolă (pozitivă) a individului în sistemul de drept ce reprezintă obligația juridică a subiectului de drept de a acționa în conformitate cu prescripțiile normei juridice, obligație ce se realizează în conduita licită [6, p. 119];

- o formă a *responsabilității* sociale, care cuprinde complexul de atitudini ale omului în raport cu sistemul normativ juridic cristalizat în societatea în care trăiește, în vederea însușirii, conservării și promovării acestui sistem și valorilor pe care le exprimă, în scopul menținerii și promovării ordinii juridice și binelui comun [11, p. 21].

Ținînd cont de această diversitate de opinii, *responsabilitatea juridică* ar putea fi înțeleasă ca o „atitudine culturală a individului față de legislație, o atitudine întreprinsă din proprie inițiativă și nu impusă, ca o obligație, din afară” [32, p. 209].

În ceea ce privește *răspunderea juridică*, reiterăm că sensul tradițional al acesteia sugerează o obligație impusă din afară, o atitudine angajată din exterior [34, p. 22]. *Răspunderea juridică* ca formă a *răspunderii sociale*, este prezentă, în diferite forme specifice,

practic în toate ramurile de drept. Ea survine pentru încălcarea unor obligații prescrise de normele de drept. Deci, specificul acestei forme de *răspundere socială* constă în faptul că ea reprezintă în esență sa o obligație de a răspunde pentru încălcarea unei norme juridice. În același timp, *răspunderea juridică* este strîns legată de activitatea unor autorități ale statului, stabilirea concretă a acesteia avînd la bază nu numai o apreciere socială (opinie publică, colectiv, societate), ci și o constatare oficială, realizată de autorități ale statului cu atribuții determinate în materie [13, p. 261].

Spre deosebire de înțelesul *responsabilității juridice*, *răspunderea juridică* este un raport între o autoritate și individ, din care decurg anumite rigori obligatorii pentru individ. Din perspectiva dată, *răspunderea juridică* este de ordin normativ, ține de domeniul autorității publice și vizează, în fapt, respectarea sau nerespectarea unor prescripții conținute de normele juridice, fiindu-i indiferentă poziția individului în raport cu aceste prescripții, căci ea nu presupune din partea individului nici opțiune, nici interes, nici convingere ori inițiativă. Ea rămîne invariabilă față de toți factorii externi și, în consecință ea dobîndește un statut obiectiv, ce poate fi ușor prevăzut. Deci, într-un anumit fel, *responsabilitatea* reprezintă dimensiunea interioară a *răspunderii juridice*, de natură a inspira și fundamenta însăși principiile *răspunderii juridice*, deoarece calificarea acestor principii implică neapărat *responsabilitate* [34, p. 22].

În același timp, trebuie precizat că *răspunderea juridică*, spre deosebire de *responsabilitatea juridică*, posedă cu totul alte trăsături [6, p. 120-121]:

- este un raport de constrîngere în urma încălcării normelor juridice;

- reprezintă segmentul final al acțiunii complexe de înfăptuire a justiției în care regăsim drepturi și obligații ce se nasc în urma săvîrșirii unei fapte ilicite prin încălcarea dispozițiilor legii;

- obiectul *răspunderii juridice* este sancțiunea negativă ce se aplică de organul specializat al statului;

- este expresia specifică a *responsabilității juridice*, potrivit căreia fiecare individ trebuie să-și asume și să suporte consecințele faptelor sale;

- întotdeauna survine numai în baza legii, nimeni nu poate să-și facă dreptate singur;

- atragerea la *răspundere juridică* și stabilirea formei concrete a acesteia reprezintă prerogativa unor organe special abilitate ale statului;

- scopul *răspunderii juridice* este de a anula consecințele prejudiciabile pentru patrimoniul persoanei, de a obliga autorul faptei ilicite să suporte consecințele punitive ale conduitei sale generatoare de pericol social.

Ținând cont de cele expuse, menționăm că în doctrină s-a arătat că chiar dacă noțiunea de *răspundere* nu are același sens cu cea de *responsabilitate*, ele nu pot fi privite nici separat întrucât *răspunderea* se leagă de un sentiment de responsabilitate și, în același timp, este expresia unei măsurii a conduitei cerute de lege [10, p. 154]. Astfel, între cele două noțiuni există o legătură, în sensul că pe baza *responsabilității* se constituie *răspunderea* sau, altfel spus, *răspunderea* intervine când încetează *responsabilitatea*, adică pe „tărîmul răului înfăptuit” [15, p. 153].

Astfel, cît timp un subiect de drept are o conduită conformă sistemului de valori al societății, el este *responsabil*, iar cînd subiectul de drept deviază de la sistemul de valori instituit de societate, acesta devine răs-punzător [15, p. 153]. Prin urmare, spre deosebire de *răspundere*, *responsabilitatea* se definește prin „înțelegerea necesității respectării legii”, adică prin adoptarea unui comportament social conform exigențelor normelor juridice. Din acest punct de vedere, *responsabilitatea* reprezintă un principiu fundamental al dreptului [29, p. 237; 37, p. 7], deoarece realizarea ordinii de drept are loc, de regulă, prin conformare, adică prin adoptarea de bună voie a conduitei prescrise de normele juridice.

Generalizînd, ne raliem opiniei savanților autohtoni [16, p. 204], care susțin destul de justificat necesitatea evitării substituirii noțiunilor de *răs-*

pundere și *responsabilitate* (respectiv, *răspundere juridică* și *responsabilitate juridică*), deoarece fiecare categorie își are rolul său în ordonarea și armonizarea relațiilor din cadrul societății.

Ținînd cont de ordinea în care aceste fenomene se manifestă/succed, considerăm că o atenție deosebită merită *responsabilitatea juridică* (în calitatea sa de factor de prevenire/evitare a *răspunderii juridice*), pentru asigurarea și dezvoltarea reală a căreia este absolut necesară existența unui sistem democratic și a unui stat de drept [16, p. 205], care să contribuie eficient la dezvoltarea *responsabilității* individului.

În același timp, trebuie să fim conștienți că *responsabilitatea* este strîns legată de calitatea normei juridice, de însușirile calității subiectului de drept, de calitățile părților diverselor raporturi juridice generate de instituția *răspunderii* [34, p. 22]. Sub acest aspect, considerăm că *responsabilitatea* (inclusiv juridică) trebuie să fie inerentă, în special, legiuitorului, căruia îi revine competența exclusivă de conturare a cadrului juridic din domeniu, dar și celorlalte autorități ale statului implicate în raporturile de realizare a *răspunderii juridice* (și nu numai).

Bibliografie

1. Anghel I. M., Deak F., Popa M. F. *Răspunderea civilă*. București: Editura Științifică, 1970.
2. Apostol P. *Norma etică și activitatea normată*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1968.
3. Bădescu M. *Concepte fundamentale în teoria și filosofia dreptului. Teoria răspunderii și sancțiunii juridice*. București: Lumina Lex, 2001.
4. Bădescu M. *Sancțiunea juridică în teoria, filosofia dreptului și în dreptul românesc*. București: Lumina Lex, 2002.
5. Bădescu M. *Sancțiunea juridică: teză de doctorat*. Universitatea din București. Facultatea de Drept. București, 2000.
6. Baltag D. *Teoria răspunderii și a responsabilității juridice*. Chișinău: ULIM, 2007.
7. Baltag D. *Unele considerații referitoare la responsabilitatea și răspunderea juridică a funcționarilor publici*. În: Integritatea în serviciul public: repere etice, Materialele conferinței internaționale știin-

țifico-practice (27 octombrie 2006). Chișinău: Transparency International-Moldova (Tipografia Bons Offices), 2006.

8. Baltag D. *Unele considerații referitor la dimensiunea socială a responsabilității juridice*. În: Revista Națională de Drept, 2006, nr. 1.

9. Bantuș A., Pirău I. *Responsabilitatea și răspunderea: asemănări, deosebiri, interfețe*. În: Probleme actuale ale științelor socio-umane în condițiile integrării europene, Materialele conferinței teoretico-științifice internaționale (28 ianuarie 2006). Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006.

10. Barac L. *Elemente de teoria dreptului*. București: All Beck, 2001.

11. Barac L. *Răspunderea și sancțiunea juridică*. București: Lumina Lex, 1997.

12. Boboș Gh. *Teoria generală a dreptului*. Cluj-Napoca: Dacia, 1994.

13. Boboș Gh. *Teoria generală a statului și dreptului*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

14. Capitant H. *Vocabulaire juridique*. Paris: PUF, 1936.

15. Ciobanu A.S., Coman-Kund F. *Drept administrative. Sinteze teoretice și exerciții practice pentru activitatea de seminar*. Ed. a III-a. București: Universul Juridic, 2008.

16. Costachi Gh. *Direcții prioritare ale edificării statutului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie Stat și Drept, 2009.

17. Costin M. *Răspunderea juridică în dreptul R.S. România*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1974.

18. Dănișor D.C., Dogaru I., Dănișor G.H. *Teoria generală a dreptului*. București: C.H. Beck, 2006.

19. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. București: Arc, Gunivas, 2007.

20. Florea M. *Responsabilitatea acțiunii sociale*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

21. Gusti D. *Opere*. B. *Etica*. București, 1968.

22. Hart L.A. *Ascription of responsibility and rights*. In: Freedom and responsibility. Readings in philosophy and law. Stanford, California: Stanford University Press, 1961.

23. LAROUSSE [resurs electronic]: <http://www.larousse.fr/encyclopedie/rechercher?q=responsabilite>.

24. Lorincz L., Străoanu M. *Răspunderea juridică, parte integrantă a răspunderii sociale*. În: S.C.J., 1970, nr. 1.

25. Marinescu C. Gh. *Responsabilitatea socială și răspunderea juridică*. În: Probleme actuale ale științelor socio-umane în condițiile integrării europene, Materialele conferinței teoretico-științifice internaționale (28 ianuarie 2006). Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006.

26. Micu V. *Răspunderea parlamentară: teorie și răspundere*. Monografie. Chișinău: 2017.

27. Mihai Gh. C., Motica R. I. *Fundamentele dreptului. Optima justitia*. București: All Beck, 1999.

28. Negru B. *Responsabilitatea și răspunderea juridică într-un stat democratic de drept*. În: Revista Națională de Drept 2006, nr. 12.

29. Nițoiu R., Șorop Al. *Teoria generală a dreptului*. Ed. a III-a. București: C.H. Beck, 2008.

30. Orlov M., Belecciu Șt. *Drept administrativ (pentru uzul studenților)*. Chișinău: „Elena-V.I.”, 2005.

31. Pătulea V., Șerban S., Marconescu G.I. *Răspundere și responsabilitate socială și juridică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.

32. Popa N. *Prelegeri de sociologie juridică*. București: Tipografia Universității din București, 1989.

33. Popa N. *Teoria generală a dreptului*. București: Actami, 1997.

34. Popescu R.D. *Răspunderea Parlamentului în dreptul constituțional*. București: C.H. Beck, 2011.

35. Safta-Romano E. *Arhetipuri juridice în bibliie*. Iași: Polirom, 1997.

36. Sartre J. *L'Existentialisme est un humanisme*. Suisse. Nagel, 1964.

37. Trailescu A. *Răspunderea patrimonială pentru actele administrative de autoritate nelegale*. București: C.H. Beck, 2013.

38. Vonica R. P. *Introducere generală în drept*. București: Lumina Lex, 2000.

DESPRE AUTOR /
ABOUT AUTHOR

MICU Victor,
Președinte al Consiliului Superior al
Magistraturii,
doctorand, Institutul de Cercetări
Juridice și Politice al Academiei de
Științe a Moldovei

MICU Victor,
Chairman of the Superior Council of
Magistracy,
PhD student, Institute for Legal and
Political Research
of the Academy of Sciences of
Moldova
e-mail: micu.victor67@gmail.com